

בעהש"ת

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מור"זר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח ר' לוי יצחק בענרער ז"ל

מתוכל במיפורי עובדות
מאנ"ש מדורות הקודמים

קונטרס

צ"ח

מכון

טעם
זקנים

שיתרוני ש"ץ
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

יעקב קראו 'בית'

בצר הרחבת לי

סעודת הושע בן בארי

דער בעל שם טוב אלס שדכן

ר' שמחה אבי רביז"ל

כמוני ממש

ליקוטי מוהר"ן למראשותיו של חולה

אשרי תמימי דרך

"להסתכל, ולקשר עצמו"

החילוק בין 'הרמזים' ל'השכל שיש בכל דבר'

"ואורח צדיקים כאור נוגה"

'הייליגער' און 'קליגער'

אז מען קוקט זיך נישט איין אין דעם שכל...

דאס ערשטע אמונה, דערנאך שכל

צוויי נו"ך'ען, צוויי צמצומים

קליינע מענטשעלעך, גרויסע לייט!

מדריגת התם

'פה נטמן איש תם'

הערות והארות מתקבלות
בחפץ לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האס

מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443

(ארה"ק: 072-257-3456)

כל הזכויות שמורות

לקבלת הקונטרס וכן
ההקלטה (MP3) של השיעור,

יש לפנות דרך האימייל:

Rlyb148@Gmail.Com

ניתן להאזין לכל השיחות שי"ל על ידינו:

בקו 'מערכת ברסלב'

ארה"ק: 02.560.7387

ארה"ב: 646.585.2985

ענגלאנד: 0330.390.0487

בעלגיע: 03.808.1775

לשמיעת השיעור המצו"ב יש להקיש:

#2.1.2.1 ואח"כ #98

ניתן לקבל את הקונטרסים

דרך הדואר (בכל שבועיים)

במחיר חודשי של \$15 עבור

הוצאות עריכת הקונטרסים

נא לפנות אל מס'

347-232-7166 (+1)

בס"ד

שיעור פרשת תולדות (ה"א)

שנת תשל"ז

(מייפ מס' #111)

יעקב קראו 'בית'

(חסרה ההתחלה) תפילה איז התחברות. "נתחברתי" (טייטש) באהעפטן. דער ענין פון תפילה דאס באהעפט צום אויבערשטן, מען גיט זיך נישט קיין ריר אן דעם אויבערשטן, דאס איז דער פשט פון תפילה. דערפאר, דאס איז דאך דעם רבי'נס זאך - תפילה! נישט נאר די דריי תפילות, נאר תפילה איז דער טייטש - באהעפטן, עס פעלט דיר עפעס - רעד צום אויבערשטן, אט דאס הייסט תפילה.

דאס הייסט 'יעקב קראו "בית"'. 'בית' - אזוי ווי א שטוב. א בארג - קען מען זיך אויסלעבן די יארן אן א בארג, אבער א שטוב מוז מען דאך האבן. 'יעקב האט גערופן

^א עי' ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' פ"ד: "דע, שעיקר התחברות ודביקות להשי"ת הוא על ידי התפילה. כי התפילה הוא שער, שדרך שם נכנסין להשם יתברך, ומשם אשתמודעין לה. כי תפילה היא מלכות, כמו שכתוב (תהלים ק"ט) "ואני תפילה"; ותפילה לשון התחברות, כמו שכתוב (בראשית ל): "נפתולי אלקים נפתלתי", תרגומו: 'לשון התחברות'."

^ב עי' ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' צ"ג.

^ג עי' ליקוטי מוהר"ן סי' י', וזל"ש: "ולעכו"ם אי אפשר להם לידע גדולתו של הקדוש ברוך הוא, כי אם על ידי בחינת יעקב, כמו שכתוב (ישעיהו ב): "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'", כי הוא גילה אלקותו של הקדוש ברוך הוא יותר משאר האבות. כי אברהם קראו הר, ויצחק קראו שדה (פסחים פח.). ושדה הוא יותר מושג ונצרך להעולם מהר; ויעקב קראו בית, שהוא מקום ישוב לבני אדם יותר משדה, היינו שיעקב קרא את מקום הבית המקדש, שהוא מקום התפילה בית, שהוא מקום ישוב לבני אדם, כי העלה את התפילה מהר ושדה לבחינת בית, שיש בו תפיסה לבני אדם יותר מהר ושדה; כי בבחינת בית יש גם לעכו"ם השגה, כמו שכתוב (ישעיהו נ"ו): "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"; וכשהוא בבחינת בית, כדין אתייקר שמה עילאה כנ"ל."

די תפילה - אזוי ווי א שטוב'. קען מען זיין אן א שטוב?! אז "כי ביתי בית תפילה" דעמאלט איז "יקרא לכל העמים" - אלע עמים האבן א געפיל דערניען, אין א בית האבן אלע א מושג. א בית הייסט, אויף יעדן זאך בעט מען דעם אויבערשטן.

און אט דאס איז א געוואלדיגע "סמוכים וקרובים אליו" - 'בעטן' און 'לויבן', דאס איז איין זאך; אזוי ווי מען בעט דעם אויבערשטן אויף יעדן זאך, דארף מען אים לויבן אויף יעדן זאך - עס שטייט אין דער תורה פון "ימי חנוכה": "סמוכים וקרובים אליו" - מען ווערט נאנט צו אים, מען ווערט נאנט צום אויבערשטן!

בצר הרחבת לי

(ר' נחמן בורשטיין: דער רבי זאגט אז דער 'לויבן' איז נאך העכער ווי תפילה - "שעשוע עולם הבא") יא. ביי די צוויי שארפן (דהיינו) "שבחו של מקום" ו"שאלת צרכיו", איז דאס ערשטע 'שבחו של מקום' - אזוי זאגט די משנה: "מודה על העבר", און נאכדעם "וצועק לעתיד".

בשעת עס איז דעם מענטשן ענג, דעמאלט זאל ער לויבן דעם אויבערשטן, דאס איז דער עיקר חשיבות, (נישט נאר) אז ער גייט ארויס אינגאנצן פון דער צרה און ער בענטש 'הגומל' צו וואס. דער רבי זאגט דאך - ניין, ער זאל נישט ווארטן ביז ער גייט ארויס, נאר אין דער צרה אליין איז דא אן הרחבה. ווען עס איז אים נאך ענג איז דארטן אויך (בנמצא איזו הרחבה) - און עס איז טאקע דא אן הרחבה דארטן - אין די צרה אליין איז דא אן הרחבה.

¹ ליקוטי מוהר"ן תניינא ב', אות א': "עיקר שעשוע עולם הבא להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך ולהכיר אותו יתברך, שעל ידי זה סמוכים וקרובים אליו יתברך, כי כל מה שיודעין ומכירין אותו יתברך ביותר, סמוכים אליו ביותר".

² ע"פ ליקוטי מוהר"ן סי' ב', אות ב': "התפילה הוא פי שנים. שנים שיש בהם שבחו של מקום ושאלת צרכיו. והוא בחינת (תהלים קמ"ט): "וחרב פיפיות בידם". בחינת שתי פיות, בחינת פי שנים".

³ משניות ברכות פ"ט, מ"ד.

⁴ ע"י ליקוטי מוהר"ן סי' קצ"ה: "בצר הרחבת לי" (תהלים ד'), היינו שגם אפילו בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לנו, כי אם יסתכל האדם על חסדי ה'. יראה, שאפילו בעת שהשם יתברך מיצר לו, גם בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לו, ומגדיל חסדו עמו, וזה: "בצר הרחבת לי", היינו אפילו בתוך הצרה בעצמה, נתת לי הרחבה בתוכה, מלבד מה שאנו מצפים שהשם יתברך יושיענו בקרוב מכל הצרות, ויטיב עמנו מאד, אך אפילו גם בהצרה בעצמה מרחיב לנו".

(ר' נחמן: "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו" - רבי נתן מיימש דאם אוים -) **יא יא, אז אין דער צרה אליין איז דא אן הרחבה.**²

(ר' נחמן: אלע פרעגן דאך די קשיא, "מזמור לדוד"? 'קינה לדוד' וואלט געדארפט שטיין! -) אלא כיון שראה וכו'); אבער פארוואס האט ער געשריגן "מה רבו צרי"?! איך האב געזאגט אמאל איינעם דעם מיימש וואס ר' נתן מיימשט דאם אוים - און עס איז אים זייער געפעלן! -) **ער האט נישט געקענט עפענען דאס מויל צו בעטן דעם אויבערשטן און דאס איז אים געווען ערגער פון אלעם, האט ער געפונען אן הרחבה, האט ער שוין נאכדעם געקענט שרייען - "ה' מה רבו צרי".**

אזעלכע מיימשן קען מען נאר האבן ביים רבין! פארוואס? ווייל מען טוט דערינען! אז מען טוט אין דער זאך זעהט מען אז דאס דארף מען האבן, דאס דארף מען טאן. אמונה איז א בחינת ראייה, ממש אזוי ווי מען זעהט מיט די אויגן!

¹ תהלים ד'.

² וזה תורף לשונו בליקוטי הלכות הל' כלאי בהמה ה"ד, אות ו': "וזה, "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו - ה' מה רבו צרי" וכו'. ואמרו רז"ל (ברכות ז:), מזמור לדוד? קינה לדוד מבעיה ליה?! אלא כיון שראה שבנו הוא שמח. דבר אחר, שראה תכסיו קיימת וכו'. ואכתי קשה על דוד בעצמו מה ראה על ככה בעת צרה גדולה כזאת בעת שברח מאבשלום לבקש למצוא בהצרה איזה הרווחה ולזמר על זה לה' יתברך?! **וגם לכאורה התחלת המזמור אינו מדבר מלשון זמר רק מלשון צעקה גדולה**, כמו שכתוב שם, ה' מה רבו צרי רבים וכו'. אך כל זה הוא ענין הנ"ל שדוד המלך (ע"ה) ראה את עצמו אז בצרה גדולה ומרה מאד מאד שהוכרח לברוח מפני אבשלום בנו על ידי מעשה רעה כזאת שנעשה מאמנון ותמר ואבשלום בניו ומעוצם מרירת צרתו שגדלה מאד, בפרט שהבעל דבר רצה להפילו בעיני דעתו מאד מאד, כי אמר לו בלבו, הנך רואה שכל זה בא עליך על מעשה דבת שבע ושוב אין לך תקוה ח"ו וכמבואר בזה המזמור בעצמו, כמו שכתוב שם, "רבים אמרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה". ופירש"י, בשביל אותו העון ומעוצם צרתו עד הנפש נתבלבל דעתו הקדושה עד שלא היה יכול אפילו לפרש שיחתו ולצעוק לה' יתברך כדרכו. כי הצרות רח"ל יכולין ח"ו לעקם הלב מאד מהשי"ת רח"ל עד שאמרו רז"ל על דוד שאז בברחו מאבשלום ביקש לעבוד עבודה זרה, כמו שדרשו על פסוק, "ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם" וכו' [...] ועל כן דוד כשהיה בעת צרה גדולה כזאת שנתגרש מירושלים וכו' עד שנפל למוחין דקטנות כאלו עד שיש סברא בדברי רז"ל שעלה על דעתו לעבוד עבודה זרה, מכל שכן שלא היה יכול לפתוח פיו לסדר תפלתו כראוי אבל בעוצם צדקתו האיר ה' עיניו ושלח בלבו עצה הזאת הנ"ל שהתחיל להסתכל על הטובות שהשי"ת גמל עמו מעודו עד שחיפש ומצא שגם בעוצם הצרה הגדולה הזאת נמצא בה גם כן כמה הרחבות, כי הפך הדבר בדעתו לטובה מה שבנו רודף אחריו מה שלכאורה היא צרה כפולה ומכופלת מה שהרודף הוא בנו רח"ל, אך הוא הפך הדבר לטובה ואמר, סתם ברא מרחם על אבא, וגם מצא הרחבה בתוך צרתו מה שראה תכסיו קיימת שהסנהדרין וכו' אוחזים עמו וכו' ועל כן אלו הטובות שחיפש ומצא מה שהשי"ת גומל עמו אפילו בתוך הצרה, כמו שמבואר רביז"ל על פסוק, בצר הרחבת לי וכו', מלבד מה שהשי"ת גמל עמו טובות מעודו **על כל אלה התחיל לומר מזמור לדוד ורצה לזמר ולהודות לה' יתברך על כל הטובות האלה ותיכף שהתחיל לזמר ולהודות להשי"ת על הטובות תיכף נתרבח לבו ודעתו ואז דייקא נפתח פיו והתחיל להתפלל ולצעק כראוי, ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי וכו'.**

סעודת הושע בן בארי

(רלוי"צ פונה לאחד הנוכחים): וואס מאכט די מאמע? זי איז שוין אינדערהיים? (ר' נחמן): עס איז דא א סגולה פון הושע בן בארי, אז א מענטש איז רח"ל קראנק, ער איז נישט געזונט, זאגט מען דריי פסוקים - און מען זאגט צו א סעודה; אסאך זענען געהאלפן געווארן - און ס'איז ברוק ומנוסה!)

- איך האב עס געזעהן אין אומאן. עס איז געקומען א איד אין שול אריין און געבעטן (- געלאדענט) צען מענטשן אויף א סעודה. איך האב זיך נאכגעפרעגט פון וואנעט נעמט זיך דאס, האט מען געזאגט אז דאס איז פון דעם בעל שם הקדוש" - [דער בעל שם איז דאך געווען אין אומאן] - די זאך שטאמט פון בעל שם הקדוש, אז א חולה שנתרפא זאל נעמען צען אידן און מאכן א סעודה. מען פלעגט רופן צען אידן - דעמאלט איז נישט געווען וואס צו עסן, א הונגער געווען - און דער חולה אליין האט אויסגעטיילט דאס עסן, און נאכדעם האט ער יעדן איינעם געגעבן עפעס געלט אויך.

(ר' נחמן): דאס איז געווען לאחר שנתרפא; אבער בשעת א מענטש איז קראנק - זאגט מען צו א סעודה (- אט דאס האב איך געזעהן אין אומאן, אז אלעמאל איז מען געקומען בעטן צען אידן אויף א סעודה. האט מען מיר געזאגט, אז דער מנהג נעמט זיך אויך פונעם בעל שם הקדוש, אז מען ווערט געזונט זאל מען מאכן א סעודה פאר צען אידן.

דאכט זיך, ביי דעם רבי'ן ר' זושא איז געווען עפעס א חולה, א געוואלדיגער חולה, און די מוטער איז געקומען צו גיין, האט זי געבראכט א פדיון ער זאל בעטן פארן חולה. האט ער גענומען - ער האט געקויפט פיש און גוטע פלייש, ער האט געמאכט א סעודה

⁷ מדרש רבה ויקרא, פר' ו', פ"ו: "א"ר סימון: 'בְּאֲרֵי' לא נתנבא אלא שני פסוקים ולא היה בהם כדי ספר ונטפלו בישעיה, ואלו הן: "וכי יאמרו אליכם" (עי' הערה הבא) וחבירו. אמר רבי יוחנן כל נביא שנתפרש שמו ונתפרש שם אביו נביא וכן נביא, וכל נביא שנתפרש שמו ולא נתפרש שם אביו הוא נביא ואביו אינו נביא".

⁸ עי' בליקוטי תורה וש"ס (להרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב צוק"ל), פר' אמור, ד"ה "והנה שמעתי בשם", וזל"ש: "שמעתי בשם הבעש"ט זצ"ל שאמר בדרך סגולה על מי שצריך רפואה, שיקבל על עצמו כשיתרפא לעשות סעודת הודאה ביום שלישי בשבוע ראשונה כשיעזור השי"ת הרפואה, יעשה סעודה הודאה לשם נשמת בארי הנביא, ובעת הקבלה של הסעודת הודאה יאמר שני הפסוקים שנתנבא בארי הנביא, והם בישעיה (ח, יט-כ): "וְכִי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם דְּרִשׁוּ אֵל הָאֲבוֹת וְאֵל הַיְדְעָנִים הַמְצַפְּצִים וְהַמְהַגִּים הַלֹּא עִם אֵל אֲלֵהוּ יְדַרְשׁ בְּעַד הַחַיִּים אֵל הַמְתִּים. לְתוֹרָה וְלַתְעוּדָה אִם לֹא יֹאמְרוּ כְּדָבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אֵין לוֹ שְׁחָר" .

דעם טאג. זאגט זי: 'רבי, איך האב געמיינט איר וועט פאסטן - א קינד איז ביי מיר שלאָף - און איר האט געמאכט א סעודה אין דעם טאג? פאר דעם דארף איך געבן געלט, איר זאלט מאכן א סעודה?! האט ער געזאגט אזוי: "אז זושא האט נישט וואס צו עסן איז א נייעס אין הימל?! אז זושא האט נישט וואס צו עסן איז נישט קיין רעש אין הימל; אבער אז זושא מאכט א סעודה - וואס עפעס מאכט זושא א סעודה? נו, איינער איז שלאָף, און מען האט געגעבן פאר א פרוין - דערמאנט מען שוין אויבן לטובה!"².

דער בעל שם טוב אלס שדכן

(ר' נחמן: דער בעל שם מיט ר' נחמן האראדענקער האבן זיך משדך געווען?) 'א יא, בשעת דער בעל שם איז געווען דער שדכן פאר ר' נחמן'ען.

(ר' נחמן: זי (אשת ר' נחמן האראדענקער ביוו"ש) איז טאקע געווען ר' יצחק דראהוויטשער'ס³ שוועסטער?) אויף צו דרוקן קען איך נישט זאגן, אבער אזוי האב איך געהערט אין אומאן פון אסאך מענטשן - אז זי איז געווען ר' יצחק דראהוויטשער'ס א שוועסטער.

(ר' נחמן: דער בעל שם האט איר גע'שדכנ'ט פאר ר' נחמן'ען?) 'א. זי איז געקומען צום בעל שם און געזאגט: 'רבי, איך וויל נעמען איינעם פון אייערע תלמידים, איך דארף נישט קיין פרנסה ביי אים, איך וועל אים נאך געבן פרנסה (היתה עשירה) - איך וויל האבן א מאן פון אייערע תלמידים'. דער בעל שם האט געוואוסט ווער זי איז, האט ער איר אנגע'שדכנ'ט ר' נחמן האראדענקער.

(ר' נחמן: ר' נחמן האראדענקער איז געווען אן אלמן דעמאלט?) 'א.

² עי' "ליקוטי עצות" - ערך 'תענית' (ע"פ ליקוטי מוהר"ן סי' ב), אות ג': "הצדיק אכילתו הוא יקר הערך כי משיביע את נפשו דקדושה, ועל כן אסור לו להתענות. אבל מי שצריך להתענות, בודאי צריך להתענות ומצוה היא". גם עיי"ש בסי' נ"ז, שם מבואר 'שמי שזוכה לבחינת עונג שבת אז אין צריך לצום כי פועל באכילתו מה שפועל על ידי הצום ועוד יותר מזה'.

³ אביו של הרה"ק ר' מיכל מזלאטשוב זי"ע. נפטר ז' ניסן, הבעש"ט אמר עליו שנתנו לו משמים נשמה קטנה אשר כמעט אין בדור זה נשמה כזו. אבל הוא הגביה אותה למעלת התנא השב"י.

האט זיך אנגערופן דער בעל שם (צו ר' נחמן האראדענקער) "וואס וועסטו מיר געבן שדכנות?" - האט ער געשוויגן. האט געזאגט דער בעל שם: "אז ביי מיר וועט זיין א מיידל און ביי דיר וועט זיין א אינגל, וועלן מיר זיך ביידע משדך זיין". האט זיך ר' נחמן אנגערופן: "פאר א רבי'ן שטייט איר מיר אָן, אבער פאר קיין מחותן נישט - ווייל איך האב יחוס ביז דוד המלך!". ביז רבן גמליאל הזקן, הייסט ביז דוד המלך. האט אים דעמאלט דער בעל שם געוויזן זיין יחוס אז ער האט אויך יחוס ביז דוד המלך. ער האט אים אויך געוויזן אז ער האט יחוס ביז רבן גמליאל הזקן, און פון רבן גמליאל הזקן גייט דאס שוין צו ביז דוד המלך.

אפילו ביי דעם רבי'ן ר' שמעלקא¹⁷, ער איז געווען א תלמיד ביי דעם מעזריטשער מגיד, און ער האט זיך נישט געוואלט משדך זיין מיט דעם מעזריטשער מגיד. מען האט געזאגט פאר דעם מעזריטשער מגיד, 'נעמט ביי אים זיין טאכטער פאר אייער (זון) - ר' אברהם המלאך. ענה על זה המגיד: "נו, פרעגט נאר דעם 'עניו', צו ער וועט זיך וועלן מיט מיר משדך זיין?!"¹⁸

דער רבי ר' שמעלקא איז געווען מיוחס פון דעם של"ה הקדוש - הורוויץ.

(חזור לסיפור השידוך של ר' נחמן האראדענקער הנ"ל) ר' שמחה איז דאך געווארן א יתום באלד (כדלקמן), און ר' נחמן האט אים נישט געקענט האלטן, איז ער געווען אין מעזריבוש, דארטן איז ער מגודל געווארן (אצל הבעש"ט ובתו אדל).

(ר' נחמן: אבער וואס איז געווען בשעת ר' נחמן האט חתונה געהאט?) ער איז אוועק (נעלם) נאך די חתונה. (ר' נחמן: באלד נאך די חתונה איז ער אוועק, ער איז עפעס נישט צוריקגעקומען אין שטוב?)

¹⁷ מניקלשבורג. אחיו של הרה"ק הצדיק ר' פנחס הלוי איש הורוויץ בעל מחבר ספר הפלאה על מס' כתובות והמקנה על מס' קידושין וספר פנים יפות על התורה.

¹⁸ עי' טעם זקנים קו' כ"ט: "דער מגיד האט געהאט א זוהר - דער 'מלאך'. האבן גערעדט די (תלמידים): 'רבי, זייט זיך ביידע משדך - ביי רבי שמעלקא איז דא עפעס". זאגט ער (המגיד) "נו, רעדט נאר מיט דעם 'עניו', ער וועט זיך וועלן מיט מיר משדך זיין?". מען האט אים גערופן דעם עניו - דער רבי'ן ר' שמעלקא. האט דער רבי ר' שמעלקא געזאגט: "אוודאי נישט, איך בין מער מיוחס פון איהם!". ער איז געווען אן אייניקל פונעם של"ה הקדוש, 'בן אחר בן' - "הורוויץ", האט ער זיך נישט געוואלט משדך זיין. האבן זיך אלע ביידע ברידער משדך געווען די קינדער - דער רבי פנחס מיט רבי שמעלקא - רבי פנחס דער 'בעל הפלאה'. ער (המגיד) איז געווען זיינער א רבי! פון ניקלשבורג איז ער געפארן קיין מעזריטש, דאס איז א 'נסיעה'... - אה אה אה, זייער ווייט, איז ער געפארן, און ער האט געוואוסט ווער דער מגיד איז, אלעס האט ער געוואוסט, נאר משדך זיין 'נישט'!".

יא! איז זי געקומען צו גיין צום בעל שם: "וואס איז דאס? ער איז נישטא". (אמר לה הבעש"ט): "נו, ווארט צו ביז ער וועט קומען. עס איז דא צייטן וואס ער קומט, וועל איך אים פרעגן". ער פלעגט דאך קומען צום בעל שם טוב באשטימטע צייטן.

עס איז געקומען די צייט, איז ער געקומען. (שאלו הבעש"ט): "נחמן, וואס איז דאס? דו ביסט אנטלאפן?". האט ער געזאגט: "איך האב געזעהן אז זי וועט האבן א קינד, דארף זי גיין פון דער וועלט - זאל זי נאך לעבן". נו, האט דער בעל שם איר געזאגט: 'אזוי זאגט ער, אזוי זאגט ער'. (אמרה): "נו, אז ער ווייסט דאס - באשטיי איך" - הסכימה לחיות עמו אף בתנאי זה שתסתלק).

פאר די לידה האט זי געבעטן דעם אויבערשטן - 'זי וויל כאטש קענען דאס קינד א חודש'. האט ר' נחמן געזאגט: "איצטער איז אן עת רצון - זי קען פועל'ן אויף כסדר, נאר זי האט געבעטן א חודש, האט זי גע'פועל'ט א חודש". האט זי א חודש געלעבט.

- איז ער (ר' שמחה) דאך געווען א יתום, ר' נחמן האט אים געקענט מגדל זיין? איז ער געווען אין מעז'יבוש ביי אדל'ען דארט, און ער האט זיך געדרייט אין דער שטוב פון (בעל שם). בשעת דער בעל שם הקדוש איז נסתלק געווארן איז ער געווען א קינד פון צען יאר.

האט דער בעל שם א זאג געגעבן אמאל צו אדל'ען: 'ס'איז דאך א וואויל אינגל!'. האט זי געזאגט: "פארוואס האט מיר דער טאטע דאס געזאגט? מסתמא וויל ער איך זאל אים נעמען פאר א חתן!".

דאס איז צוויי באזונדערע זאכן; דאס איז געווען (אצלה רמו שעוד ישתדכו; והמעשה הנ"ל היה אצל ר' נחמן רמו שעוד ישתדכו); איינס איז נישט סותר דאס אנדערע.

ר' שמחה אבי רביז"ל

ער (ר' שמחה) איז אויך געווען אזוי ווי דער פאטער (ר' נחמן), ער איז געווען א פארבאהאלטענער מענטש, ער איז קיינמאל נישט געווען אינדערהיים, ער איז תמיד געווען אין די וועלדער און די פעלדער, נישט קיין רעש'יגער.

(ר' נחמן: אבער ער איז געווען א בעל תפילה) יא, יא, שוין שפעטער.

(ר' נחמן: אבער נישט גלייך ווען ער האט חתונה געהאט איז ער געווארן בעל תפילה?) דאס קען מען נישט וויסן, דאס איז א זאך וואס מען קען נישט זאגן, איך ווייס נישט צו מען קען עס זאגן; ער האט חתונה געהאט צו פופצן-זעכצן יאר; איך האב געהערט, אז ביי די חברייא (של הבעש"ט) איז ער געווען בעל תפילה!

(ר' נחמן: ר' נחמן האט טאקע חתונה געמאכט דעם ר' שמחה?) אוודאי, ער איז נישט אוועקגעפארן קיין ארץ ישראל ביז ער האט אים חתונה געמאכט.

פארוואס האט ער (ר' שמחה) נישט א נאמען געגעבן דעם ערשטן קינד (ר' ישראל מת) נאכן פאטער? נאר ווייל דער פאטער האט נאך געלעבט!

כמוני ממש

איי איי, מענטשן - און געמאכט אזוי גוט אין דער וועלט! געווען א ילוד אשה און אזוי גוט געמאכט אין דער וועלט - אה! וואס האבן זיי געהאט - אן אנדער תורה? אנדערע תפילין? אנדערע ציצית? אן אנדער שבת? די אייגענע תורה - און אזוי גוט געמאכט, אזעלכע הייליגע גופים, אויסגעארבעט!

עס קומט צו ווייזן דעם מענטש, ער זאל זיך נישט לאזן נארן און זיך איינרעדן - ער האט תירוצים, וואס האסטו אזוי פיל תירוצים? דער צדיק איז דען נישט גלייך מיט דיר? דער צדיק האט עפעס אן אנדער תורה? און מען זעהט דאך אז מיט דאס וואס מיר האבן קען מען ווערן א צדיק - מיט דאס וואס מיר האבן, מיט די תורה - מיט אלעם!¹⁰

¹⁰ עי' שיחות הר"ן קס"ה: "פעם אחת סיפר עם אחד מענינים אלו והתפאר לפניו מעוצם גדולת מעלתו והשגתו הגבוהה העצומה וכו', כמו שמתפאר ומתגרה עם חבירו בגדולתו כדי שיתקנא בו חבירו. וזה האיש אמר לו מי יוכל לבוא לזה לזכות למדרגתכם כי יש לכם נשמה גבוהה מאד בודאי?! והקפיד רביז"ל מאד על זה. ואמר: זהו החסרון שלכם, שנדמה לכם שעיקר גדולת והשגת הצדיקים הגבוהים הוא רק מצד הנשמה הגבוהה שיש להם, כי באמת לא כן הדבר, רק כל אחד ואחד יכול לזכות לבוא למדרגתי להיות כמוני ממש! כי העיקר תלוי רק ביגיעות ועבודות באמת. וכן שמעתי גם כן כדברים האלה מפיו הקדוש כמה פעמים שהעיקר תלוי רק ביגיעות ועבודות וכו'".

(ר' נחמן: דער רבי האט אזוי געזאגט: 'איך קען מאכן פון אייך צדיקים כמוני ממש!') צדיקים כמוני

ממש!"

אין דעם ענין פון "כמוני" איז דא אסאך בחינות: עם איז פארהאנען אמאל - דער רבי האט א זאג געגעבן צו ר' חייקל'ען: א חידוש אין דיין זאך אזוי ווי אין מיין!¹⁷ (ר' נחמן: ר' מאיר'ס א קינד¹⁸)

אין דעם 'כמוני' איז פארהאן אזעלכע מיני בחינות וואס אין דער בחינה קען ער זיין גלייך מיט אים, ממילא הייסט עם שוין אויך אן ענין פון 'כמוני ממש', אבער נישט אינגאנצען; אמאל קען עם זיין א מידה פון נדיבות, א מידה פון חסד - א בחינה פון די ספירות הקדושות - פון די מידות קען ער האבן א מידה וואס עם זאל זיין כמוני ממש.

¹⁷ עי' חיי מוהר"ן אות ר"ל: "ושמעתי מפיו הקדוש כמה פעמים שהעיקר תלוי רק ביגיעות ועבודות וכו' ועל ידי זה יכול כל אדם לבוא למדריגות גדולות וכו' ואמר "אני יכול לעשות איש כשר שקורין 'גוטער יוד' כמוני ממש!"

¹⁸ עי' שיח שרפי קודש ח"ה, אות ס"ח: רבינו אמר פעם לרבי חייקל: הייתי רוצה שתקבל על עצמך משרת החזנות, ותהיה אתה חידוש בענין שלך כמו שאני חידוש בענין שלי, כי המשיך לו רבינו כח הנגינה משרשה, ולא הסכים לזה רבי חייקל כי לא היה הדבר לפי כבודו שיתפרנס מתמיכתן של אחרים וכו' וכו'.

¹⁹ עי' כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, אות י"ב: "מה שהודיע לר' מאיר הנ"ל בענין הבנים ובענין העניות גם זה שמעתי מפי בנו ר' שמחה הנ"ל ששמע מפיו בעצמו (אמר המעתיק, שמעתי מאנשי שלומנו באריכות גדול אך אספר בקיצור), כי זה הר' מאיר היה דר במעדועדיוקע והיה עשיר גדול מאד שהיו אוכלים אצלו בכלי כסף ורוחצים בכלי זהב ולא היה לו בנים. ופעם אחת נסעה אל רביז"ל ברעש והתעוררות בענין בנים, ורביז"ל סבב את עצמו בבית מקיר אל קיר, ופניו היה אש לוחט ממש וכמעט שהיה לה חרטה על מה שהטריחה את רביז"ל כל כך, אחר כך אמר לה רביז"ל שיהיה לה בן אבל תפסיד העשירות ויהיה לה עניות כל כך עד שלא יהיה להילד רק טלית קטן אחד, וכשיכבסו אותו לא יהיה לו אחר ללבש, ויצטרך להמתין עד שיתייבש והסכימה גם לזה, ויאמר לה שמהצורך לשאול גם את בעלה אם יסכים, וגם הוא הסכים, ונולד להם בן ואחר איזו שנים כשנצרך רביז"ל לנסוע למעדועדיוקע נסע דרך קרומענשטוק לעשות החתונה של שרה'קי עם הרב ר' יצחק אייזיק בן הרב ר' לייב מדובראוונא, לא נכנס לביתם רק נכנס להבית הכנסת וראה את הילד של ר' מאיר הנ"ל ובחן אותו בלימודו, ואמר אהה, הפסד גדול וכו' ונסע לדרכו. והילד בא לביתו וסיפר לאמו הנ"ל והיו לה יסורים גדולים ולעת ערב נפטרה הילד, ואמו סגרה את עצמה בחדר מיוחד ולא רצתה להתנחם ולדבר עם שום אדם וכשחזר רביז"ל למעדועדובקא נכנס להתאכסן אצלם ותיכף יצאה מהחדר ואמר רביז"ל שהוא נוטל ממנה השבעה ימי אבלות כי החתונה תהיה אצלה והיא תהיה מחותנת וכן קיימה ועשתה כל צרכי החתונה כמו אחד הגבירים הגדולים, והלבישה את הכלה ונסעו למול החתן ותעש החתן-מאהל ובפרט החתונה ברוב פאר ויופי, והיא היתה מלובשת בעדיי זהב כמו מחותנת ונתנה דרשה גישאנק [דורון דרשה] מנורת זהב גדולה ואחר כך קראה רביז"ל ואמר לה שתלד בן ותקרא שמו נחמן ואני שמי נחמן בן פיגא והוא גם כן (כי שמה היה פיגא) וכמו שאני חידוש בדבר שלי, כן הוא יהיה חידוש בדבר שלו ובלבד שתקיים אלו התנאים שהיא לא תניק אותו רק מינקת וגם המינקת תניק רק בימי טוהר, ושהיא לא תראה את הילד כלל בימי טומאתה וכן היה שילדה בן אבל לא קיימה, כי היה חולה והלכה לראות אותו בימי טומאתה, וגם המינקת הניקה אותו בימי טומאתה ונסעה לאדמו"ר זצ"ל לשאול אם תתן אותו למינקת אחרת ואמר עכשיו לא איכפת עוד כלל כיון שכבר לא קימו ולא יהיה עוד חידוש כנ"ל, וכך הוה".

עם שטייט אין מדרש חיי שרה²: [״וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֶבְדוֹ זְקֵן בֵּיתוֹ׃ הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ״כא - 'שהיה שליט ביצרו כמותו' - אזוי ווי אברהם'ען. קומט אויס אז אליעזר איז גרויס אזוי ווי אברהם'ען? אליעזר איז דאך דער עבד און אברהם דער האר?! נאר וואס דען, דער תירוץ איז, אזוי ווי מיר רעדן דא - א 'מושל ביצרו' - אבער נישט אין אלע בחינות, נאר מיט דער זאך וואס ער איז א מושל - איז ער 'כמוני'. (ר' נחמן: און דאס איז אלץ בכח פון אברהם אבינו).

ליקוטי מוהר"ן למראשותיו של חולה

ס'איז א סגולה דא, מען נעמט דעם רבי'נס ספר ליקוטי מוהר"ן און מען לייגט אים צוקאפנס, איז א סגולה ער זאל האבן א רפואה!

אשרי תמימי דרך

היינטיגע וואך איז די ערשטע תורה פון ליקוטי מוהר"ן!²² (ר' נחמן: א נייע התחלה!)

"אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת השם". זאגט דער רבי: "דע כו על ידי התורה נתקבלים כל התפילות וכל הבקשות שאנו מבקשים ומתפללים" - דורך די תורה ווערן אנגענומען אלע תפילות וואס מיר בעטן, "והחזן והחשיבות של ישראל נתעלה ונתרומם בפני כל מי שצדיכין" - דער אידישער חזן ווערט אויפגעהויבן דורך די תורה, "הן ברוחני הן בגשמי" - וואס מען דארף רעדן מיט יענעם - אפילו א גשמי'דיגער דיבור - האט עס א חשיבות און א חן דורך די תורה. "כי עכשיו בעוונותינו הרבים

² מדרש רבה פנ"ט, פ"ח: "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֶבְדוֹ זְקֵן בֵּיתוֹ" - שהיה זיו איקונין שלו דומה לו. "המושל בכל אשר לו" - שהיה שליט ביצרו כמותו.

^{כא} בראשית כד, ב.

²² דרכו של רלוי"צ בדרך כלל היה לבחור איזה תורה שמדבר מעניני פרשת השבוע והיה משוחח עליה אצל שיחת השבוע. השבוע פר' תולדות לומדים בתורה א' המדבר מענין יעקב ועשיו וכו'.

חן וחשיבות האמיתי של ישראל נפל" - דער אמת'ער חן, דער אמת'ער חשיבות פון אידן איז אראפגעפאלן, דער חן אמיתי פון אידן איז געפאלן -

עס איז באקאנט, עס ווערט געבראכט, אז די פעלקער האבן געהאט א שנאה אויף אידן, ווייל זיי האבן געזעהן אז די אידן האבן עפעס אן אנדער חן, זיי האבן געזעהן זיי האבן עפעס אן אנדער חן וואס ביי זיי איז עס נישטא...

"כי עכשיו עיקר החשיבות והחן הוא אצלם, אבל על ידי התורה נתעלה החן והחשיבות של ישראל" - אבער דורך דער תורה ווערט אויפגעהויבן צוריק דער אידישער חן, די אידישע חשיבות. "כי התורה נקראת 'אילת אהבים ויעלת חן'"^{כב} - זאגט די גמרא, 'שמעלה חן על לומדיה'; ועל-ידי-זה נתקבלים כל התפילות והבקשות". מען דארף ביים אויבערשטן אויך האבן חן, האט מען ביים אויבערשטן חן.

עס שטייט: "ונח מצא חן בעיני ה'"^{כג}, זאגט דער מדרש^{כד}: "כי נחמתי כי עשיתים - ונח"^{כה} - אויף נח'ן האב איך אויך חרטה, נאר ער האט ביי מיר חן. זעהט מען עפעס אן ענין פון חן. 'חן' איז די אותיות 'נח'. אז מען האט עפעס חן ביי דעם אויבערשטן, פשט איז, כאטש ער איז נישט ראוי - אבער ער האט חן. און דורך וואס באקומט מען 'חן'? דורך תורה! דורך תורה באקומט מען חן. און אז מען האט חן, ווערן אנגענומען אלע תפילות, כאטש ער איז נישט ראוי, נאר ער האט חן.

יעדע זאך וואס דער רבי זאגט, אזוי איז אויך די שלילי; אזוי ווי דורך די תורה באקומט מען חן, איז דורך 'ביטול תורה' ווערט מען אן דעם חן. ווייזט אויס, "זאת התורה אדם"^{כז} - די תורה דאס איז דער מענטש, א 'אדם' טאר נישט זיין אן קיין תורה; אדער לערנט ער, אדער רעדט ער פון לערנען, אדער טראכט ער פון לערנען - דאס הייסט אן אדם, דאס איז אן אדם; און דאס איז די תורה, דאס איז דער אידישער חן, דאס איז די אידישע חשיבות, דאס דארף ער האבן מיט זיך, אזוי האט ער ביים

^{כב} משלי ה, יט.

^{כג} בראשית ו, ח.

^{כד} מדרש רבה, פר' כ"ח, פ' ט'.

^{כה} בראשית ו, ז-ח.

^{כז} במדבר יט, יד.

אויבערשטן חן; און וואס ער רעדט עפעס ווערט אנגענומען - מען הערט, אזוי ווי איינער האט חן, דער רבי זאגט דאך, 'ברוחני ובגשמי' - אויך ברוחניות, אז ער רעדט ארויס א דיבור און דער דיבור האט חן, ווערט ער נתקבל.

"להסתכל, ולקשר עצמו"

זאגט דער רבי: "כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר" - אן איש הישראלי דארף תמיד זיך איינקוקן אין דעם שכל פון יעדן זאך, "ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר".

- דער רבי זאגט צוויי זאכן: ער זאל 'זיך איינקוקן', און זיך 'מקשר זיין' צום שכל. אמאל איז דא מען קוקט זיך איין אין א שכל - איך זעה שוין דעם שכל, אבער זיך צוקניפן צו דעם - דאס איז א באזונדערע עבודה, ממש אזוי ווי דאס התקשרות צום צדיק; מען דארף זיך איינקוקן אינעם שכל וואס איז דא אין יעדן זאך, און זיך צוקניפן צו דעם שכל, זיך מקשר זיין צו דעם שכל, "כדי שיאיר לו השכל שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על-ידי אותו הדבר" - אין יעדן זאך איז דא א שכל.

ר' נתן רעדט אין די הלכה^כ דארטן - [סיידן א דבר אסור, אז די זאך איז א דבר אסור איז דאך נישט שייך, איז דאך עס אסור, טאר מען דאך נישט; אדער קען זיין אז דאס איז אינגאנצן מותרות, איך דארף עס אינגאנצן נישט האבן; איז קען זיין אז דארטן איז נישטא קיין שכל - אבער] א זאך וואס דער מענטש דארף עס האבן, אכילה ושתייה און אנדערע זאכן - אויב ער דארף עס האבן און עס איז נישט קיין דבר אסור, עס איז נישט קיין מותרות (איז דא דארטן א שכל מיט וואס ער קען מקורב ווערן צום אויבערשטן דורך דער זאך!) ווען נישט וואלט דער אויבערשטער נישט באשאפן דעם מענטש ער זאל דארפן אנקומען צו דער זאך.

^כ עי' ליקוטי הלכות הל' פקדון ה"ד, אות ג': "עיקר החכמה והשכל כדי לזכות להסתכל על השכל שיש בכל דבר ולהתקרב על ידי זה לה' יתברך. כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא בראו אלא לכבודו כדי לזכות להכיר אותו ולעבדו על ידי כל הדברים שבעולם. אבל אין זוכין לזה כי אם על ידי התורה הקדושה וכמבואר בהתורה הנ"ל. כי על ידי התורה מכניעין מלכות הרשעה שהוא בחינת כסילות רוח שטות שהם כלל כל התאוות והמידות רעות שהם רוח שטות ושגעון ממש, כי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות".

דארף מען וויסן די ידיעה: אז אין יעדע זאך וואס איך דארף אנקומען צו דער זאך, איז דא א שכל אין דער זאך. (למשל:) אז איך דארף שלאפן, איך דארף עסן, איך דארף טרינקען - [סיידן אז מען טאר נישט, אדער ס'איז אפשר מותרות, איך דארף עס נישט, ער איז שוין זאט, ער דארף עס שוין גארנישט; אבער] אויב עס איז דאס וואס ער דארף, ליגט דארטן א שכל ער זאל ווערן מקורב צום אויבערשטן דורך דעם; דארף ער זיך איינקוקן אין דעם שכל פון דער זאך, און זיך מקשר זיין און זיך צוקניפן צו דעם שכל.

- איינקוקן קען מען זיך איינקוקן; נאר האבן התקשרות און זיך צוקניפן צו דעם שכל, דאס איז שוין א באזונדערע זאך, א באזונדערע עבודה. אז איך זעה דא עפעס א גוטע זאך, דארף איך זיך צוקניפן צו דער זאך, ווארום זעהן אליין איז אויך גוט אז מען זעהט - אבער וואס קומט ארויס אז נאר מען זעהט? דארף איך טאקע אריינגיין אין דער זאך, "להסתכל ולקשר עצמו", אין יעדער זאך איז דאך דא א שכל איך זאל מקורב ווערן צום אויבערשטן דורך דער זאך.

אויב די זאך איז א זאך וואס דער מענטש דארף עס האבן - 'אכילה ושתיה, שינה, הלכשה', האט דער אויבערשטער אזוי צוגעפירט אז דארטן ליגט א שכל וואס דו זאלסט ווערן מקורב צום אויבערשטן דורך דער זאך; נאר קוק זיך איין גוט, וועסטו זעהן דעם שכל און זיך צוקניפן צו דעם שכל - 'ולקשר עצמו'. בחינות פון ראייה ווארפט זיך דורך, אבער זיך צוקניפן צו דעם שכל דאס איז שוין אן אנדערע עבודה, דאס איז שוין עפעס אנדערש.

- "בדי עם זאל אים לייכטן דער שכל שיש בכל דבר"; אין יעדער זאך איז דא א שכל מיט וואס ער זאל ווערן מקורב צו השם יתברך דורך דעם שכל".

החילוק בין 'הרמזים' ל'השכל שיש בכל דבר'

'כי איש הישראלי' דארף זיך איינקוקן - דער רבי וועט דאך זאגן ווייטער פון 'עשו'ן' - עשו האט זיך נישט איינגעקוקט. יעקב'ן האט דער אויבערשטער אנגערופן: "ישראל"! - א 'איש הישראלי' וואס ער איז דאך אפגעשיידט פון עשו'ן, ער האט גארנישט שייכות

מיט עשוין, ער דארף זיך איינקוקן אין דעם שכל פון יעדער זאך, דאס איז אן איש הישראלי.

(ר' משה בינענשטאק: דאס איז א בחינה וואס דער רבי ברענגט אין תורה נ"ד אז עס איז דא רמזים אין יעדער זאך?)^ט דארטן, זאגט דער רבי, אז אפילו ער ווייסט שוין די רמזים, דארף ער זעהן - נישט א גאנצן טאג, ווייל תורה ותפילה איז בעסער. דא איז אנדערש ווי דארטן. 'רמזים' איז שוין א העכערע בחינה - דאס דארף האבן א צמצום, אבער 'אריינקוקן אין דעם שכל' - עס איז דא א שכל אין יעדער זאך.

דער רבי וועט טאקע זאגן ווייטער - 'אמונה'^ל; איך דארף האבן אמונה אז עס איז דא. איז דאך פשט, אז אין דער זאך וואס איך דארף טאן עפעס א זאך - איך דארף גיין, איך דארף שלאפן, איך דארף רעדן - ליגט דארטן א שכל איך זאל ווערן מקורב

^ט וזל"ש, באות ב': "כל יום יש בו מחשבה דיבור ומעשה, והקדוש ברוך הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד אין תכלית. עד נקודת המרכז של עולם הגשמי שעומד עליו, ומזמין לו לכל אדם מחשבה דיבור ומעשה, לפי היום ולפי האדם ולפי המקום. ומלביש לו בזאת המחשבה דיבור ומעשה שמזמין לו רמזים כדי לקרבו לעבודתו. **בכן צריך להעמיק מחשבתו בזה, ולהגדיל בינתו, ולהבין מהו הרמיזות בפרטיות, שמלובש בזאת המחשבה דיבור ומעשה של זה היום, שהזמין לו השם יתברך. הן מלאכה או משא ומתן, וכל מה שמזמין לו השם יתברך בכל יום, צריך להעמיק ולהגדיל מחשבתו בזה, כדי להבין רמיזותיו של השם יתברך. אך ההגדלות השכל בזה, צריך להיות במידה, שלא יצא מגבול הקדושה.** רק לפי שכל אנושי שלו, כן יגדיל המחשבה בזה. וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו, כי 'במפלא ממך אל תדרש' (חגיגה י"ג). [...] **ואפילו מי שיועד ומבין בזה, היינו שזוכה להבין הרמזים שמרמז לו השם יתברך בכל דבר. ואם כן ירצה לעסוק רק בזה, היינו שיעסוק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מבין הרמזים שהשם יתברך מרמז בהם. אך באמת אינו כן, כי צריך האדם שיהיה לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם, רק במה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני טעמים. א. מחמת שזאת הקדושה המלובשת בעסקי העולם הזה, הוא בחינת רגליו, והיא קדושה נמוכה. בבחינת (תהלים מ"ט): "עון עקבי יסבני". שהקליפות מסבבין אותה תמיד, ורוצין לינק מהם, על כן הוא מקום מסוכן. בכן צריך להסתפק רק בהכרחיות. ועוד, מחמת שיש עבודה גבוהה מזו, שהוא קדושה גבוהה ממנה, וצריך לעבוד השם יתברך באותן העבודות והקדשות הגבוהות מזה."**

^ל עי' לקמן שמבאר (רלו"צ) שבחי' מלכות המבואר בהתורה היא בחי' אמונה. ועי' בליקוטי הלכות הל' פקדון ה"ד, אות כ"א: "עיקר החכמה והשכל האמת הוא האמונה שהיא כלל התורה כמו שכתוב, כל מצותיך אמונה, היינו שצריכים להתנהג בכל דבר על פי התורה הקדושה וכשמסתכל באיזה דבר ידע ויאמין באמונה שלימה שבוודאי יש בזה הדבר שכל גדול ויכולין להכיר בזה הדבר גדולת הבורא יתברך ולהתקרב על ידי זה לה' יתברך. ואם יזכה לידע ולהבין בזה איזה שכל הנוגע לעבודת ה' יתברך - מה טוב, ואם לאו - יצמצם שכלו ויסמוך על אמונה עד שיזכה שיזכך גופו כראוי אז יזכה להבין כראוי לו. אבל על כל פנים אפילו כל זמן שאינו מבין היטב השכל שיש בכל דבר, הוא מאמין באמונה שבאמת יש בו חכמה ושכל גדול כי כולם בחכמה עשית והכל בשביל להתקרב על ידי זה לה' יתברך ולהכיר אותו יתברך על ידי זה כמו שכתוב, כל פעל ה' למענהו וכו'."

צום אויבערשטן דורך דער זאך - דארף איך זיך איינקוקן אין דעם שכל און זיך מקשר זיין צו דעם שכל.

”ואורח צדיקים כאור נוגה”

‘דער שכל’, זאגט דער רבי, איז אן ‘אור גדול’ און עס לייכט אים ‘בכל דרכיו’ (עי לקמן). דער רבי ברענגט דאך ווייטער^{לא}, יוסף הצדיק האט זיך איינגעקוקט אין דעם שכל: ”בכור שורו הדר לו’ - אפילו במקום אפל וחושך” - דארטן אין מצרים רח”ל, ביי די דאזיגע מרשעת - און דארטן האט אים געלאכטן. פארוואס האט אים דארטן געלאכטן? ווייל ער האט זיך איינגעקוקט - ”בכור שורו” - זיין קוקן אין שכל. ‘בכור’ איז טייטש - ‘דער שכל’. ‘שור’ איז טייטש ‘קוקן’. ‘הדר לו’ - מאכט דער תרגום: ‘זיו ליה’ - א לשון פון ‘געלאכטן’; אפילו אין דעם ‘אפל וחושך’ איז ארויס אזא מין לעכטיקייט.

”דער שכל איז אן אור גדול, ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב ‘חכמת אדם תאיר פניו’. וזה בחינת יעקב” - זיך איינקוקן אינעם שכל דאס איז די זאך פון יעקב, ”כי יעקב זכה לבכורה שהוא ראשית”. ער איז דאך גישט געווען קיין בכור, נאר ער האט זוכה געווען צו דעם שכל. ‘בכורה’ איז ‘ראשית’. ‘ראשית’ איז ‘חכמה’ (כמ”ש): ‘ראשית חכמה’. האט יעקב זוכה געווען צו די בכורה ווייל ער האט זיך איינגעקוקט אין דעם שכל וואס איז דא אין יעדער זאך - ”יעקב זכה לבכורה שהוא ראשית שהוא בחינת חכמה, כמו שכתוב ‘ראשית חכמה’”. ”וזה בחינת ‘וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַּעֲמִימַי, וְתַרְגּוּם אֲוֹנָקְלָם: ‘וַחֲפִמְנִי” - אט דאס איז יעקב.

”וזה בחינת שמש” - דער שכל איז דער שמש, ”כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש. וזה בחינת ‘ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום’” - די צדיקים - די וועגן זייערע שיינט אזוי ווי די זון, ”און דאס איז דער חי”ת. חי”ת איז

^{לא} וזל”ש: ”יוסף היה כלול ביותר מבחינת יעקב, כמו שכתוב (שם ל”ז): ”אלה תולדות יעקב יוסף”; כי הוא היה עיקר תולדותיו. כי יעקב ויוסף כחדא חשיבי. ועל כן נאמר ביוסף (דברים ל”ג): ”בכור שורו הדר לו”. ‘בכור’ הוא בחינת השכל כנ”ל. וזהו ‘שורו’ לשון הסתכלות, כי צריכין להסתכל בהשכל שיש בכל דבר כנ”ל. וזהו ‘הדר לו’ - תרגם אונקלוס: ‘זיו ליה’, לשון אור. כי השכל מאיר לו בכל דבר; אפילו במקום שהיה אפל וחושך, מאיר לו השכל, כשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר ומקרב אותו להשם יתברך.”

חיות. די חכמה און שכל איז דאס חיות פון יעדער זאך, כמו שכתוב 'החכמה תחיה' וכו'.

'הייליגער' און 'קליגער'

ווי עס קומט אויס דער שמועס; דער חי"ת מיט דעם נו"ן איז גאר די זאך פון 'חמה' 'ולבנה', דאס איז דער צדיק מיטן תלמיד²³; דער רבי רעדט טאקע "ולקשר עצמו" - זיך מקשר זיין צום צדיק. דער צדיק ער איז דער שכל, ער איז דער 'שמש', נאר איך קען דאך נישט קומען צו דעם, נאר דורכן האבן דעם נו"ן. דער צימצום, דאס איז דער תלמיד, דאס איז די לבנה, דאס איז 'חמה ולבנה'. נאר וואס דען, אזוי ווי דער אור החמה האט דאך נישט קיין שיעור, האט דער אור הלבנה אויך נישט קיין שיעור; וואס דער מענטש גייט אריין מערער - מער התקשרות צו דער חמה, צו דעם צדיק, איז די לבנה ביי אים א שענערע לבנה, די מלכות איז מערער, און די חמה ווערט אויך ביי אים לעכטיגער אלעמאל²⁴.

די חמה דלעתיד וועט זיין 'שבעתיים' - ניין-און-פערציג מאל אזוי גרויס - 'שבעה פעמים שבעה' וועט זיין דער אור החמה גרעסער ווי דעם היינטיגן אור החמה - קען מען דאס פארשטיין?! און ווען מען זאגט 'זיבן מאל זיבן', איז נישט פשוט נאר 'זיבן מאל זיבן', נאר דאס איז אן ענין פון א מין תוספות קדושה וואס הערט נישט אויף, א מין לעכטיקייט וואס ווערט אלעמאל גרעסער און גרעסער און גרעסער.

²³ עי' ליקוטי מוהר"ן סי' ו': "ואז נעשה יחוד בין חמה ללבנה, שהשמש מאיר ללבנה, ונעשה יחוד בין משה ויהושע, כי (בבא בתרא עה.) 'פני משה כפני חמה'", וכו'. ועי' בחיי מוהר"ן אות ב': "ואז אמר לי בזו הלשון שבכל מקום שמתוועדין יחד רבי ותלמיד נעשה בחינה זאת בחינת משה ויהושע ואהל מועד".

²⁴ עי' מה שכותב בביאור הליקוטים על תורה זו, אות י': "ולולי דמסתפינא מלהרכיב ולהביא לכל זה גם ביאור (בדרך) הדרש, הייתי מבאר, שבזה המאמר הראשון שבספרו הקדוש, 'ינו"ן שמו' ושם תלמידו העיקרי מורינו הרב רבי נ'ת'ן ז"ל, (אשר עליו לבד סמך את ידיו, ועל ידו לבד זכינו להשאר ספרו הקדוש, כאשר העיד עליו בזה, [ער האט אגרויסען חלק אין מיין ספר, טאקע גאר]) כי בהעלאותינו הנ"ל, שגם כל תויות התיו בחקיקה וחסרון כביכול למעלה, נמשכת מהחסרון בפני הלבנה שלמטה [אשר בזה החסרון לבד, כל מציאות החקיקה ותויות התיו שלמעלה]. ושגם אם התלמיד בפני הלבנה והתיו שבו, הוא בן נון מצד עצמו, מוכרח על כל פנים גם הרב, אשר מצד עצמו הוא בפני הח'מ'ה והמ'ח', לקבל מאתו נרתק הנ'ון הנ"ל, שבשני המחיצות מזה ומזה כנ"ל, [ויצאו לנו שמותיהם הקדושים נ'ח'מ'ן נ'ת'ן], עכ"ל.

אזוי ווי אין די סטרא אחרא, אז א מענטש גייט אוועק - איז דארטן אויך דא, נישט אז עס שטעלט זיך אפ אז דאס איז עס, נאר מען קען גיין ווייטער און ווייטער אין שאל תחתיות ומתחתיו. דער זוהר הקדוש זאגט^{לד}, אז עס איז דא א גהינום וואס הייסט 'אבדון', וואס אז מען פאלט אריין דארטן גייט מען קיינמאל נישט ארויס. דאס הייסט, אין דער טומאה, אין דער סטרא אחרא, איז דא אזא מין סארט (שיכולין להתדרדר למטה בלי גבול) - אין די קדושה איז אויך דא דאס אייגענע, 'ווייטער און שענער און לעכטיגער און לעכטיגער'.

עס איז דא א לשון פון זוהר הקדוש^{לה}: "אתה קדוש" [- 'דא קדושה'], 'ישמך קדוש' - 'דא תוספת קדושה'. דער מענטש דארף וויסן אז מען טאר זיך נישט (אפשטעלן). דער רבי זאגט דאך אין דער תורה "ואת העורבים"^{לו}, אז די זקנים, די מאריכי ימים שבדור, וואס זיי זענען נישט מוסיף קיין קדושה ודעת בכל יום, האט דער נחש א יניקה פון זייערע טעג; און דאס הייסט געפאלענע טעג. קומט אויס, אז א מענטש דרייט זיך ארום אין דער וועלט, איז ער מחויב אלע טאג צו שארפן זיין שכל און מוסיף זיין קדושה; אט דאס הייסט א זקן, א זקן בשלימות, אז ער איז מוסיף קדושה ודעת.

אונזערע לייט פלעגן זאגן: וואס הייסט 'קדושה ודעת'? 'הייליגער און קליגער'; מען דארף אלע טאג ווערן הייליגער און ווערן קליגער! און אז ער איז מוסיף דאס דאזיגע, דאס איז א זקן מיט שלימות, זענען אלע טעג ביי אים גאנצע טעג, ער האט

^{לד} נח סב.

^{לה} פר' פקודי רסא:

^{לו} ליקוטי מוהר"ן תניינא ס' ד', אות ח', וז"ל: "ודע, שזה המצח הנחש יניקתו מזקני הדור, ממאריכי ימים שבדור, כשאין בהם שלימות, מזה יונק מצח הנחש הנ"ל, כי 'זקן זה קנה חכמה' (קידושין ל"ב), וצריך האדם, כל מה שמזקין, כל מה שנתוסף ובא לו יום מימי חייו, להוסיף בכל יום ויום שבא אחר כך תוספות אור קדושה ודעת, וכמו שאמרו רז"ל (קנים פרק ג): 'זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין, דעתן מתישבת עליהן' כי צריכין בכל יום ויום שבא אחר כך להוסיף בו קדושה ודעת, כמו שכתוב (בראשית א): 'ויקרא אלקים לאור יום' שכל יום צריך שיאיר ביותר כנ"ל. אבל כשהזקנים, המאריכי ימים שבדור, פוגמים את ימיהם ואין מוסיפין אור קדושה ודעת בכל יום ויום, מזה יונק מצח הנחש, חכמת הטבע הנ"ל, (כי נפילת הימים של הזקנים, אשר אין דעתם מתישבת כנ"ל, מפגם הדעת הזה של אלו הזקנים יונק מצח הנחש, שהוא חכמת הטבע) ומתגבר, חס ושלום, דעת חכמת הטבע, שכופרים ברצון על ידי נפילת הדעת והימים, שנופלים מהזקנים המאריכי ימים שאינם כראוי כנ"ל".

נישט קיין געפאלענע טעג, "ואברהם זקן בא בימים", אלע טעג, גאנצע טעג!¹² אבער אז ער ווערט עלטער און ער האט נישט קיין שלימות - - איי מאטע...

אז מען קוקט זיך נישט איין אין דעם שכל...

דער רבי זאגט ווייטער, אז עשו האט מבוזה געווען דער בכורה, עשו האט מבוזה געווען דעם שכ'ל¹³. דער מדרש¹⁴ ברענגט אז אין דעם טאג וואס יעקב האט אוועקגעגעבן עשו'ן דאס עסן און ער האט צוגענומען ביי אים די בכורה, איז 'מת אברהם אבינו' - אברהם אבינו איז אין דעם טאג נסתלק געווארן. און אלע פעלקער זענען געקומען לכבודו, אלע אומות זענען געקומען לכבודו צו אברהם אבינו. און דער מדרש ברענגט, אז פון דער הסתלקות פון שרה - ביז אברהם'ען, האט געדויערט אכט-און-דרייסיג יאר; און די אלע וואס זענען געווען און האבן מלוה געווען שרה'ן, האבן געלעבט און זענען געקומען מלוה זיין אברהם'ען, קיינער פון זיי האט נישט געפעלט. איז געווען דעמאלט אזא מין סארט רעש אין דער וועלט: 'אברהם איז נסתלק געווארן' - די גאנצער וועלט האט געקאכט - און אין דעם טאג האט עשו אפגעטאן די עבירות¹⁵. ער האט א פרעג געגעבן: "ווער איז 'מת' - אברהם דער אלטער? ביי אים איז אויך

¹² עי' ליקוטי מוהר"ן סי' ס', אות ב', וז"ל ש: "אריכות ימים, היינו שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו. כי כל יום ויום ממקום שמתחיל אצל כל אחד, בוודאי בתחילה הוא קצר. היינו שבתחילת היום, קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמוד וכיוצא. ועל כן היום בתחילתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואחר כך מתרחב והולך בעבודתו. וצריך האדם לראות להגדילה ולהרחיבה ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר כך, להגדיל ולהרחיב בתוספות קדושה. וכן כשבא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדושה יתירה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבין בתוספות קדושה, וזה בחינת אריכות ימים. ואברהם שזכה לבחינת זקן, בחינת אריכות ימים, על ידי זה זכה לעשירות. בחינת (בראשית כ"ד): "ואברהם זקן בא בימים, וה' ברך את אברהם בכל"."

¹³ וז"ל שם: "אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והחכמה והחיות, שיש בכל דבר, זה בחינת עשו שביזה את הבכורה, כמו שכתוב (בראשית כ"ה): "ויבז עשו את הבכורה"; דהיינו השכל כנ"ל, בחינת (משלי י"ח): 'לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו'."

¹⁴ מדרש רבה חיי שרה, פר' ס"ב, פ"ג: "השדה אשר קנה אברהם [מאת בני חת, שמה קבר אברהם ושרה אשתו]. אמר רבי תנחומא: והלא מקבורתה של שרה לקבורתו של אברהם ל"ח שנה - והכא את אמר שמה קבר אברהם ושרה אשתו (- משמע כאחד)? אלא בא ללמדך שכל מי שגמל חסד לשרה זכה לגמול חסד לאברהם. א"ר שמואל בר נחמן שם ועבר היו מהלכין לפני מטתו."

¹⁵ עי' גמ' בב"ב טז: "אמר רבי יוחנן חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום, בא על נערה מאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט את הבכורה."

געווארן דער דין? 'לית דין ולית דיין!'^{מא} - אין דעם טאג איז ער נתפקר געווארן. אז דער אלטער איז דאך אויך אוועק, איז 'לית דין ולית דיין'.

זעהען מיר ארויס - 'וואס הייסט דער שכל' און וואס הייסט 'נישט דער שכל'. אין דעם טאג וואס אפילו די אומות העולם האבן געהאט א געוואלדיגן הרגש אין דער זאך וואס אברהם איז נסתלק געווארן, זיי זענען אלע געקומען, און דער אויבערשטער האט זיי געגעבן א ברכה אז זיי האבן אלע דערלעכט צו קומען צו אברהם'ען אויך, ס'האט געקאכט און גע'רעש'ט - אין דעם טאג איז ער 'עייף', זאגט רש"י^{מב}: 'ברציהה' - ער האט גע'הרג'עט, רחמנא ליצלן, מיט פגם הברית - אזעלכע עבירות געטאן, און אין דעם טאג איז ער געווארן א כופר. פארוואס? ווייל ער האט מבזה געווען דעם שכל, ער האט נישט געוואלט אריינקוקן אין דעם שכל.

אז מען קוקט אריין אין דעם שכל - איז דער טאג (געווען) א געוואלדיגער טאג, עס האט גע'רעש'ט אין דער וועלט דער טאג פון דאס הסתלקות פון אברהם אבינו! - ווען? אז מען קוקט זיך איין אין דעם שכל, אבער אז נישט ווערט מען דעם טאג אן אפיקורוס, אין דעם טאג ווערט ער אזוי - -

דער פסוק זאגט עדות: 'ויבו עשו' - עשו האט מבזה געווען דעם שכל. מיט דעם וואס ער האט געקענט דעם טאג אזעלכע מעשים טאן, ער האט אים אויסגעלאכט: "וואס האט ער מיר שוין געגעבן - און וואס גיב איך אים? ער האט מיר דאך געגעבן צו פרעסן און צו זויפן - איך גיב אים נאר בכורה, וואס גיב איך אים? איך גיב דאך אים גארנישט און ער גיט מיר דאך עסן און טרינקען... ער גיט מיר. אזוי צו מבזה זיין דעם שכל..."

די בכורה איז שייך צו יעקב'ן. ער (עשו) האט אזוי מבזה געווען דער בכורה - "העיד הכתוב על רשעו שביזה עבודתו של מקום"^{מג} - ער האט מבזה געווען די עבודה פון

^{מא} עי' מדרש רבה תולדות, פר' ס"ג, פ' י"א: "ויזד יעקב נזיד". אמר לו: מה טיבו של נזיד זה? אמר לו שמת אותו זקן. אמר, באותו הזקן פגעה מידת הדין? אמר לו, הין. אמר, אם כן לא מתן שכר ולא תחיית המתים. ורוח הקודש צווחת (ירמיהו כב) 'אל תבכו למת ואל תנוודו לו' - זה אברהם. 'בכו תבכה להולך' - זה עשו".

^{מב} בראשית כה, כט.

^{מג} רש"י שם.

אויבערשטן. נאר דארטן גייט עס ארויף - מען זעהט א מעשה פון יעקב און עשו. אבער דער רבי רעדט דאך עס אויף יעדן איינעם, דער וואס קוקט זיך נישט איין אינעם שכל פון יעדער זאך און ער קניפט זיך נישט צו צום שכל פון יעדער זאך - דאס איז 'מבזה געווען דעם ראשית', א בחינת עשו. יעקב הייסט 'על שם החכמה', ער קוקט זיך יא איין אין דעם שכל; און עשו איז מבזה דעם שכל.

דאס ערשטע אמונה, דערנאך שכל

דאס איז די מעשה פון דעם חכם און תם⁷², דאס איז יעקב ועשו. יעקב איז דער תם, און דער חכם איז עשו דער כופר. און דאס איז די זאך פון דעם חי"ת. דער אות חי"ת איז א לשון 'חיות'; די חכמה און דער שכל דאס איז דאס חיות פון יעדער זאך, 'החכמה תחיה', דאס איז דאס חיות פון יעדער זאך.

אז איך טוה א זאך - אויב דאס איז אן די שכל, איז עס אינגאנצן אן חיות. נישט דער עצם זאך אליין איז מחיה דער זאך, נאר די חכמה, דער שכל, מיט וואס איך קוק אין דער זאך - אט דאס איז דאס חיות פון דער זאך.

אן איבר וואס עס פעלט אים דאס חיות, פעלט דאך נישט קיין שום ממשות'דיגער זאך, דער איבר איז גאנץ, דאס חיות איז דאך נישט ניכר אינגאנצן צו עס האט יא חיות אדער נישט. אז איינער איז משותק (- פאראליוורט) אויף איין איבר, דערקענט מען דען אז דער איבר לעבט נישט?! דער איבר זעהט אויס אזוי ווי פריער, נאר קיין חיות איז נישטא, עס איז אן חיות. זאגט דער רבי, די חכמה - דאס איז דאס חיות פון יעדער זאך, אז דאס איז נישטא, איז די זאך אן חיות, עס איז געשטארבן, עס לעבט נישט; ער עסט און טרינקט און שלאפט - און אלעס, אבער אן חיות, אז עס איז נישטא די חכמה, איז נישטא קיין חיות.

⁷² מעשה ט' מספה"ק "סיפורי מעשיות".

דער רבי ברענגט אין א תורה¹⁷: עם קען זיצן איינער לעבן אנדערן (בגן עדן) - און דער פילט אלע ש"י עולמות - און דער פילט גארנישט. ווייל דער עיקר איז דאך נאר אין מוח - יעדער איינער אין זיין ערך איז דאך עפעס א לעבעדיגער, און דער אנדערער פילט גארנישט. 'ויבו עשו את הבכורה', עסט און טרינקט און שוין.

זאגט דער רבי¹⁸: דער אור השכל איז זייער גרויס - דער שכל וואס דער רבי רעדט דא איז זייער גרויס; מען קען נישט זוכה זיין דערצו נאר דורך דער זאך פון נו"ן. נו"ן איז מלכות, און מלכות הייסט שוין 'אמונה', קבלת עול מלכות שמים. אז איך גיי צו א זאך און איך זעה נאך נישט ארויס דעם שכל פון דער זאך - ביים עסן, ביים טרינקען - זאל איך גלויבן? א 'קבלת עול מלכות שמים': 'איך גלויב אז דורך דער זאך קען איך ווערן מקורב צום אויבערשטן כאטש איך זעה נישט ארויס דעם שכל שבדבר¹⁹.

דער שכל איז זייער גרויס און נישט יעדער איינער קען זוכה זיין צו דעם שכל. נו"ן איז דער טייטש מלכות, "ינון שמו"; (- "לפני שמש ינון שמו" -) פאר דעם 'שמש', פאר'ן שכל דארף זיין מלכות, עם דארף זיין אמונה, קבלת עול מלכות שמים. און דאס איז די זאך פונעם צדיק מיטן תלמיד; דער צדיק ער איז דער שמש, דער יעקב - און דער תלמיד דאס איז די לבנה, דער נו"ן.

¹⁷ עי' ליקוטי מוהר"ן סי' קצ"א: "דע שאפשר שישב אחד אצל חבירו במקום אחד בגן עדן, ולזה יהיו כל התענוגים והשעשועים וכל הש"י עולמות, וחבירו לא ירגיש כלום ולא יהיה לו שום תענוג [...] כי עיקר האלקות הוא בהלב כמבאר במקום אחר (לעיל בסימן מ"ט) [...] ומעתה תבין מעצמך, שלזה אפשר שיהיה לו כל הש"י עולמות בלבו כי הלב יכול לתפוס במקומו עד אין חקר ואין מספר כנ"ל, ויהיה לו כל התענוגים והשעשועים, וחבירו אף על פי שיושב אצלו לא ירגיש כלום כי לבו חסר מכל זה, מכל הטובות והשעשועים שיש לחבירו הצדיק בתוך לבו, אשרי לו, כי עיקר הרגשת תענוג ושעשוע עולם הבא וכל הש"י עולמות הכל הוא בלב כנ"ל".

¹⁸ שם בסי' א', וז"ל ש: "החכמה והשכל הוא החיות של כל דבר, כמו שכתוב (קהלת ז): "החכמה תחיה" וכו'. אך מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו כי אם על ידי בחינת נון שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים ע"ב): "לפני שמש ינון שמו", ופירוש רש"י: 'לשון מלכות'. וזה בחינת לבנה, כי הלבנה אין לה אור מעצמה כי אם מה שמקבלת מהשמש (זהר ויחי רל"ח. ורמ"ט:). וזהו בחינת מלכות, דלית לה מגרמה כלום, אלא מה שמקבלת מן החיות, שהיא בחינת חכמה, בחינת שמש כנ"ל, ונעשה (ישעיהו ל): 'אור הלבנה כאור החמה'."

¹⁹ עי' לעיל הערה ל'.

צוויי נו"ן'ען, צוויי צמצומים

ר' נתן רעדט אין די הלכה, אין הלכות פקדון^{מב}, אויף דער תורה, אז עס איז דא צוויי נו"ן'ען. נו"ן הייסט א צמצום. דער שכל איז דאך א גרויסער אור, און נו"ן איז א צמצום. און צוויי נו"ן'ען איז צוויי צמצומים. למשל; דאס איז דער וועג מיינער, מיין וועג איז דא, איך גיי גלייך, נישט ארויף און נישט אראפ. ארויף איז ריבוי אור – צו פיל אור; און אראפ איז חושך; איך דארף האבן ביידע צמצומים, אזוי ווי חושך טויג נישט, איז ריבוי אור טויג אויך נישט. דערפאר איז דא צוויי נו"ן'ען – צוויי צמצומים. ר' אברהם ר' נחמן ברענגט עס^{מט}.

אט דאס הייסט לבנה – דער נו"ן הייסט לבנה; די לבנה האט נישט קיין אור מעצמה, נאר 'מה שמקבלת מהשמש'. אזוי ווי עס איז א גוטע זאך אז ער איז זוכה צו איינקוקן זיך אין דעם שכל פון יעדער זאך – שמש, חיות, אזוי דארף מען אבער וויסן, אז אויב איך קען דאס נישט, מוז איך זיין א לבנה און שטיין אנטקעגן דער חמה. דער תכלית איז דאך – דאס אריינקוקן אין דעם שכל פון יעדער זאך, אבער אז דו קענסט נאך נישט, זאלסטו זיין א לבנה, דעמאלט וועט זיין 'אור הלבנה כאור החמה'.

בשעת מען הייסט אים זיין א לבנה – און ער וויל אבער זיין א חמה, וועט ער גארנישט האבן, דעם אור השכל אליין קענסטו נישט, דער אור השכל איז זייער גרויס. זאלסטו זיין א לבנה – מלכות, אמונה, און גלויבן אז פון יעדער זאך וואס איך גיי טאן קען איך ווערן מקורב צום אויבערשטן דורך דער זאך, אפילו איך זעה נישט.

^{מב} ה"ד, אות ט', וז"ל: "נמצא שצריכין לתקן המוחין בשתי בחינות, שהם בחינת שני מיני צמצומים, היינו צמצום אחד בעת שרוצין לקבל המוחין שצריכין לתקן הצמצום שלא יצא המוח מגבול הקדושה ולחוץ שלא יחשוב מחשבות חוץ וכו' כנ"ל [...] ואחר כך גם כשמקבלין המוחין צריכין לתקן הצמצום השני שגם בקדושה לא יצא חוץ לגבול בחינת במופלא ממך אל תדרוש וכו', שזהו בחינת האזהרה פן יהרסו לעלות אל ה' וכו' [...] כי כתר לשון המתנה כנ"ל, היינו שאסור להרוס לעלות אל ה'. וכמובא בדברי אדוננו מורינו ורבינו זכרוננו לברכה מזה בכמה מקומות. ואלו שני התיקונים צריך גם כל אדם ליזהר בהם מאד מאד."

^{מט} שזה סוד כפילת הנו"ן, עי' ביאור הליקוטים על תורה זו, אחר "ואלה מוסיף על הראשונים", אות ד'.

קליינע מענטשעלעך, גרויסע לייט!

"וזה בחינת מלכות דלית לה מגרמה כלום אלא מה שמקבלת מן החי"ת שהיא בחינת חכמה בחינת שמש, ונעשה אור הלבנה כאור החמה". איך האב געזעהן אסאך מענטשן ביי אונז - זיי זענען געווען קליינע מענטשעלעך, זיי זענען נישט שייכות געווען צו 'נאר זעהן דעם שכל פון יעדער זאך', און זיי זענען געווען אנשים כשרים ויפים. דער רבי הויבט דאך אן: "כי איש הישראלי' דארף אריינקוקן אין דעם שכל פון יעדער זאך", און זיי זענען נישט געווען שייכות דערצו, קליינע מענטשעלעך געווען, אבער זיי זענען געווען א לבנה. א לבנה הייסט: 'איך ווייס גארנישט, איך דארף שטיין אנטקעגן דעם חמה ער זאל אין מיר אריינשיינען'. זיי זענען געווען ממש - אז גרויסע מענטשן האבן זיך פאר זיי געשעמט, מען האט זיך פאר זיי געשעמט - גרויסע מענטשן...

דער ענין איז א געוואלדיגער כח, און דאס (איז געווען די) גרויסקייט פון יהושע בן נון, ער איז געווען די לבנה, ער איז געשטאנען אנטקעגן משה'ן (לכן זכה מה שזכה). דער צדיק איז אזוי גרויס, אז אויב מען שטייט אנטקעגן אים מיט ביטול, נו - - . ביי אונז הויבט זיך דאך דער עיקר אָן - די אמונה: [וויסן אז] יעדעס ווארט וואס איז ארויסגעגאנגען מפיו הקדוש איז הייליג 'קודש קדשים', איך טאר נישט משנה זיין, איך טאר נישט אריינקלערן וועלן פארשטיין דער זאך.

אז מען שטייט אנטקעגן דעם צדיק, איז כאטש ער איז א קליין מענטשעלע קען ער זוכה זיין עס זאל ווערן ביי אים 'והיה אור הלבנה כאור החמה'. מיר האבן דאס געזעהן: קליינע מענטשעלעך - און געווען אזוי ממש אז גרויסע מענטשן און אלטע חסידים האבן זיך פאר זיי געשעמט, ווייל זיי זענען נישט געווען קיין לבנה, זיי זענען נישט געשטאנען אזוי פיל אנטקעגן - און ער יא, האט ער זוכה געווען דערצו.

אויבן 'למעלה' גייט נישט קיין שום חנופה, עס גייט נישט, אויבן איז אמת. מען קען יענעם צוליב טאן דארטן, אז ער האט א יחוס וועט מען אים צו ווארטן אביסל, אבער

שענקען אים מתנות? שענקען אים א מוח, שענקען אים א הארץ? דאס קען מען אים נישט (שענקען) סיידן אז דו וועסט טאן; אז דו וועסט הארעווען וועסטו האבן?¹

עשו איז געווען יצחק'ס א זוהן, מען האט אים געשענקט? מען האט אים געשענקט דארטן אז אין דער וועלט איז ער א מושל, אבער מען קען דאך אים נישט שענקען קיין מה מיט קיין הארץ אזוי ווי יעקב האט געהאט, דאס גייט נישט מיט קיין יחוס, דאס גייט נאר אז דער מענטש איז זיך מבטל אינגאנצן - א לבנה, ער האט נישט קיין אור מעצמו כלום.

אז מען שטעלט זיך אנטקעגן דער חמה קען ער זוכה זיין אז עס זאל זיין ממש 'אור הלבנה כאור החמה'. פארוואס האבן זיך די זקנים געשעמט פאר יהושע'ן? זיי האבן געזעהן אז יהושע איז געווארן דער מנהיג, פון משה רבינו איז געווארן יהושע'ן. ער האט איינגענומען ארץ ישראל, אזעלכע זאכן וואס יהושע האט ארויסגעוויזן - געוואלד געווען, נאך גרעסערע גדולות וואס מען האט ארויסגעזעהן פון משה רבינו'ן - וואס יהושע האט ארויסגעוויזן - געוואלדיגע גדלות'ן האט ער ארויסגעוויזן. פארוואס? ווייל ער איז געווען א משרת משה - א משרת, א לבנה, ער איז געשטאנען אנטקעגן משה'ן און באדינט משה'ן, ער האט גארנישט געוואוסט - דער עיקר איז משה.

עס איז פארהאנען אמאל - 'א מען איז מקורב צום רבי'ן, אבער איך ווייס דאך אויך עפעס', אז דער רבי גיט שוין אן עצה דארף ער זאגן: 'מען דארף דאך אבער פארשטיין' 'מען דארף דאך אבער פארשטיין!'. דערווייל גיט מען שוין עפעס א דריי אין דער עצה, און שוין, עס איז שוין נישט די עצה, עס איז שוין נישט דאס!² פארוואס? ווייל איך שטיי נישט אנטקעגן. [כי צריכים לידע:] איך האב נישט - איך

¹ עי' חיי מוהר"ן, אות תמ"א: "פעם אחת דיבר רביז"ל שצריכין לעסוק הרבה באמירת תהלים ותחינות ובקשות והתבודדות וכו'. ושאל אותו הרב רבי יודל ז"ל איך לוקחין לב? (רצונו לומר איך זוכין שיהיו הדיבורים בהתעוררות הלב). השיב לו רביז"ל, תאמרו לי אצל איזה צדיק קבלתם התעוררות הלב? העיקר הוא האמירה בפה! רצונו לומר להרבות בדיבורים של תחינות ובקשות בפה, והתעוררות הלב בא ממילא". ועי' גם כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, אות ל'.

² עי' ליקוטי מוהר"ן, סי' קכ"ג: "העיקר והיסוד שהכל תלוי בו, לקשר עצמו להצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול. ולבלי לנטות, חס ושלוש, מדבריו ימין ושמאל, כמו שאמרו רז"ל (ספרי פרשת שופטים): 'אפלו אומר לך על ימין שמאל' וכו'. ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו כאילו אין לו שום שכל, בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור. וכל זמן שנשאר אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלימות, ואינו מקשר להצדיק".

אליין ווייס גארנישט! אז מען גיט עפעס א ריר דער זאך, גייט אוועק דער חן פון דער זאך, עס איז שוין נישט דאס.

מדריגת התם

דאס תמימות - - אין די מעשה פון דעם חכם ותם - בשעת מען דערציילט דארטן דעם תם, מיטן פעלץ, מיט די יוד, מיט די קאשע, מיט די ברויט - עס איז עפעס אזוי א געלעכטער - וואס איז ער געווען? ער האט געוואוסט וואס הייסט מאכלים? אז מעד מיט וואסער איז גלייך - וואספארא מענטש איז דאס עפעס געווען?! [אבל באמת] דאס איז דאך אזעלכע געוואלדיגע מדריגות. דער רבי ברענגט אין 'תלת נפקין מחד' - אין תורה נ"ח: 'דריי' גייען ארום פון 'איינעם'. ווער איז דער 'חד'? משה! פון אים גייען ארום די 'באר' 'ענן' 'ומן'. 'באר' איז די מים, 'ענן' איז מלבושים, און 'מן' איז אכילה. און אין די מן האט מען געפילט אלע טעמים, אזוי ווי דער תם האט געפילט אלע טעמים אין די ברויט; און אלע משקאות האט מען געפילט אין דעם בארה של מרים; און דער ענן איז געווען מלבושים, מען האט נישט געביטן קיין לבושים.

האט דאך דער תם געהאלטן (ביי דעם) - אז דער רבי דערציילט די זאך, דערציילט דער רבי פון 'תלת נפקין מחד'. דער תם איז געווען כלול פון זיי.

מען ליינט עפעס אזוי (די מעשה) - לאכט מען. און ער איז שוין א מיניסטער, ער איז שוין געווארן א מיניסטער. אזוי גיך איז ער געווארן א מיניסטער?! אוי, דאס איז נישט אנגעקומען דעם תם אזוי גרינג ביז ער איז געווארן א מיניסטער.

און דאס אליין אז מען זאל פילן אין די ברויט אלע טעמים - - דער רבי זאגט אז ער האט טאקע ממש געפילט, נישט ער האט נאר געזאגט מיטן מויל, נאר ער האט טאקע ממש געפילט אלע מאכלים אין דער ברויט און אלע משקאות אין די וואסער און אלע מלבושים אינעם פעלץ - טאקע ממש געפילט!²²

²² עי' ליקוטי הלכות נט"י לסעודה ה"ו, אות נ"ד, וז"ל: "כי זה רואין בחוש שבכל המאכלים יש בהם טעמים ערבים ומתוקים וכו' יותר מבהלחם, אבל אף על פי כן עיקר השביעה והחיות הוא הלהם. וזה מחמת כי באמת כל הטעמים נמשכין מהדעת שנקרא טעם כמו שכתוב, טוב טעם ודעת למדני. ועל ידי זה יש כח בהמאכל להחיות את האדם וכו"ל. וכל מאכל ומאכל מקבל איזה חלק מהדעת להחיות את האדם וכמו כן יש בו טעם ערב ומתוק וכו'. אבל בהלחם

(ר' משה: ווי אזוי טייטשט מען איין, אז 'די ווייב האט אים געפרעגט?) דאס מיינט מען תפילה?²¹
 (ר' משה: וואס הייסט 'זי האט אים געפרעגט?) נו, עס איז דא אזעלכע וואס אפילו ער האלט
 שוין ביי תפילה, הויבט מען אן - 'נו, די בעטסט דאך שוין [אזוי לאנג], פארוואס האסטו
 נאך נישט?!' - קשיות...

'פה נטמן איש תם'

אויף דער מציבה פון ר' נחמן טולטשינער שטייט אויפגעשריבן: 'פה נטמן איש תם
 ר' נחמן ב"ר אברהם הלוי'. (השואל: איר האט געזעהן די מציבה?) איין מאל? אסאך מאל!
 (השואל: אה, אויפן נייעם בית הקברות אין אומאן?) אוודאי, אויפן נייעם בית הקברות, עס ליגן
 דארטן צוזאמען - ר' יוסף יונה²², און ר' נחמן חיה'לעס²³. (ר' נחמן: און ר' נחמן בן מוהרנ"ת?)
 ניין, ער ליגט אין ברסלב.

און ר' שמשון (בארסקי, נכד רביז"ל) ליגט שוין דארטן ווייטער - לעבן ר' נפתלין (תלמיד
 רביז"ל) - נידריגער, זיי ליגן כמעט פארנעם. זיי ליגן ביידע איינער לעבן אנדערן - ר' נחמן
 טולטשינער מיט ר' נפתלין.

אין מרגישין בו עריבות ומתיקות כל כך, אבל באמת נעלמים בהלחם כל מיני טעמים של כל מיני מאכלים שבעולם, כי
 שם מלובש עיקר הדעת בשלימותו שהם הרמזים שיש בים החכמה שהוא כלליות ושלימות כל הדעת וכנ"ל. ועל כן
 הלחם חשוב ועולה על כל המאכלים שבעולם אף על פי שיש בהם טעמים ערבים ומתוקים מאד". ובהמשך אות צ"ג:
 "כי באמת יכולין להרגיש בהלחם טעם כל המאכלים שכלולים בו. וכמו שגם באנשים הגסים יש שמתענגים מאכילת
 לחם ומים יותר מהשרים שאוכלים מעדני מלכים. והם באמת בעלי כח ובעלי קומה יותר מהשרים, מכל שכן בקדושת
 ישראל והתורה שיכולין להרגיל עצמו להחיות את עצמו בלחם ומים עד שירגיש בו כל הטעמים. וכמו שמובן בהמעשה
 של החכם והתם. שעל כל מאכל שרצה לאכול צויה להביא לו חתיכת לחם ושיבח מאד המאכל ההוא כאילו אוכלו
 ממש, כי באמת כן הדבר שבהלחם נעלמים בו טעמי כל המאכלים. ואם ירצה יוכל להרגיש בו כל הטעמים של כל
 הפירות וכנ"ל. וכן מובא בזוהר הקדוש ששביעת האדם תלוי ברצונו כמו שאיתא שם 'ורעותא דשבעא שויה עלוהי'
 וכו'. (זוהר שמות קג), וכן הוא לענין טעמי המאכלים שתלוי ברצונו שאם ירצה להסתפק בלחם יוכל להרגיש בו כל
 הטעמים שירצה. וזה בחינת 'לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן'."

²¹ עי' ליקוטי מוהר"ן סי' מ"ט, אות ה', שאשה יראת ה' היא בחי' תפילה.

²² בנו הצעיר של מוהרנ"ת זצ"ל.

²³ בת רביז"ל. שם בעלה ר' זלמן בן ר' יעקב יוסף, נפטר צעיר ימים. שם משפחתו 'ליובארסקי'.

ר' שמשון, און ר' חיים לירעסמאן¹¹ ליגן דארטן, און ר' אברהם ר' נחמן'ס ליגט אין דער זייט. (השואל: וואו - לעבן זיין טאטן?) ניין, עס איז אוועקגעגאנגען אזוי פיל יארן, א פיר און דרייסיג יאר¹².

(ר' נחמן: און ר' זלמן פון אומאן ליגט אויך דארט? דער רבי האט דאך געהאט צוויי ר' זלמן'ס!) דער וואס איז געפארן נעמען די הסכמות (אויפן ליקוטי מוהר"ן בשליחות רביז"ל, איז געווען) ר' זלמן דער קליינער - אזוי האט מען אים גערופן. און עס איז געווען נאך א ר' זלמן¹³. ר' זלמן דער קליינער איז ארומגעפארן א יאר צייט, א יאר צייט האט עס געדויערט.

(השואל: עס איז געווען פיר הונדערט הסכמות - אזוי האב איך געהערט!) ווער זאגט דאס? פון וועמען האסטו דאס געהערט?! אז דו זאגסט אז דו האסט געהערט - מילא, אבער אז מען דרוקט עס נאך אפ?! (ר' נחמן: ניין, איך האב עס אויך געהערט פון איינעם. איך ווייס פון וואו עס נעמט זיך דער טעות זיינער. ער זאגט מיר, אז אין דעם ערשטן ליקוטי מוהר"ן איז געשטאנען אויפגעשריבן 'פיר הונדערט און צען' הסכמות. שוין, אז עס שטייט - שטייט. נאכדעם ווען איך בין געווען דארטן קוקן, האב איך געזעהן דעם ערשטן ליקוטי מוהר"ן, שטייט דארטן: "יש ת"י [תחת ידי] עוד הסכמות"...)) הע הע...¹⁴ (ר' נחמן: דאס איז די פיר הונדערט הסכמות... עס נעמט זיך פון דארטן...)

¹¹ תלמיד מוהרנ"ת זצ"ל. (עי' קו' טעם זקנים צ"ג).

¹² ר' נחמן נפטר כ"ו ניסן תרמ"ד; ור' אברהם ב"ר נחמן נפטר ערב ר"ח טבת תרע"ח.

¹³ עי' ימי מוהרנ"ת ח"א אות ק"י. ובח"ב אות כ"ב: 'אחד מחשובי אנ"ש - הותיק הרבני מורנו הרב ר' זלמן מאומאן'.

¹⁴ זל"ש בהקדמה שהיה נדפס בדפו"ר בחיי רביז"ל, בא"ד: "ואין להאריך בשבחי הספר הקדוש הלזה כהוא מרגינתא כל מה דאת משבחה את פוגם במעלתה, וכי הנה פה קדוש מדבר הוא ניהו הרב החסיד בוצינא קדישא בעל המחבר, ומפיו יוצאים הדיבורים שלא להדפיס ההסכמות וחרמות אשר מונח תחת ידו מכמה גאוני זמנינו על משך עשר שנים כדרך כל חובר חיבור, מחמת שאין בהם תועלת, ואף לדברי תורה מחשבה מועלת כל זמן שהספר אינו נמכר וחסרונו לא נתמלא מהוצאות אשר על הדפוס עלה, מי הוא זה אשר יעלה על לבו להדפיסו שנית ולהרבות ולפזר ממונו, ספק אתי ספק לא אתי לידו ממונו, אף מי שאין בו דעת קונו הלא לא יפקיר ממונו ואם כן הוא רחוק משכר ולהפסד קרוב, כי דרך המסכימים דברים לעבור ולהרבות בתוארי המחבר ובין כוכבים ישימו קינו לארוב ומצפון תנשא הרוח להוליד התנשאת רוח ועבודתו יוליך הרוח ולעתיד מה יהגה כאשר אין בפיו מענה ואין פרקליט אשר בפניו יענה וכאשר הוא מהנמנע שלום יענה ורעה אליו לא תאוה", עכ"ל, וכו.

על הטוב זכרו ידידינו היקרים שיחיו שנדבו למען הוצאת הקונטרס

מוה"ר **יצחק אלטר**

פי"ש הי"ו
בארא פארק יצ"ו
לרגל נישואי בתו
למזל טוב

מוה"ר **שאול**

פערלשטיין הי"ו
מאנסי יצ"ו
לרגל הולדת בנו
למזל טוב

מוה"ר **יונה צבי**

האבערפעלד הי"ו
בארא פארק יצ"ו
לרגל הולדת בנו
למזל טוב

מוה"ר **בעריש**

סאנדער הי"ו
קרית יואל יצ"ו
לרגל הכנסת בנו כמר **משה**
נתן לעותומ"צ
למזל טוב

מוה"ר **יוסף מנחם היילברויין** הי"ו

קרית יואל יצ"ו
לרגל נישואי בתו עם החתן הח' **חיים מנחם**
ראזענבערג שיחי'
למזל טוב

מוה"ר **ראובן ווייס** הי"ו

מאנסי יצ"ו
לרגל אירוסים בתו עם החתן הח' **שלמה יעקב**
במוה"ר **משה וואלדמאן** הי"ו
למזל טוב

לעילוי נשמת מו"ה **יעקב**

ב"ר **שמואל הכהן** ע"ה
נלב"ע י"ג אייר תשפ"א
תנצב"ה

מוה"ר **אלי' פדווא** הי"ו

וויליאמסבורג יצ"ו
לרגל נישואי בתו
למזל טוב

מוה"ר **יוסף ישעי' לאווען** הי"ו

מאנסי יצ"ו
לרגל נישואי בתו עם החתן הח' **יעקב**
זלמן במוה"ר **אלעזר האס** הי"ו
למזל טוב

לעילוי נשמת מרת **רוחמה שרה** ע"ה ב"ר **יצחק** הי"ו. נלב"ע י"ב שבט תשע"ט. תנצב"ה

